

Batavieren dáár het hoogst opgevoerd vinden, waar voor de tijdgenooten de klassieke oudheid zelf herboren was: bij Grotius.

Naarmate men zich van zijn eigen klassiciteit bewust werd, naarmate men het beeld der antieke beschaving duidelijker voor oogen kreeg, werd het moeilijker de Batavieren als primitieven te zien, als barbari.

Barbaarsch was voor de Renaissance synoniem met een onzuivere latiniteit en daarom eer toepasselijk op de Middeleeuwen, die juist hierin van het eigen tijdvak verschilden maar toch ook evenzeer van den tijd, die de Romeinen zelf binnen deze grenzen had gezien! Zodoende werd die oudste periode ook in dit opzicht een voorbeeld voor het heden, men reikte den Batavieren over de duistere Middeleeuwen heen de hand. Men vond elkaar in de vereering der Romeinen.¹⁾

De samenhang met de politieke gebeurtenissen, die geldt voor Grotius' geschrift, valt ook bij een ander werk aan te wijzen. Of zou het toeval zijn geweest, dat Otto van Veen in het jaar 1612 een prentwerk uitgaf met den volgende titel:

Batavorum cum Romanis Bellum, à Corn. Tacito lib. IV & V. Hist. olim descriptum, figuris nunc aeneis expressum. Auctore Othone Vaenio Lugduno batavo. De Batavische Oft Oude Hollandsche Oorloghe teghen de Romeynen. □ Antwerpiae, Apud Autorem vaeneunt. M.D.C. XII. Com Gratia & Privilegio²⁾.

Het boek dient zich aan als een zuivere archeologische aangelegenheid, maar hoe nauwkeuriger aan den tekst van Tacitus werd vastgehouden — en die werd hier bij elke prent letterlijk geciteerd! — des te wonderlijker, heerlijker en overtuigender was immers de parallel!

Otto van Veen werd omstreeks 1560 uit aanzienlijke ouders te Leiden geboren. Na een leertijd in Rome en een verblijf voor korter of langer tijd aan de hoven te Weenen, München en Keulen, vestigde hij, die katholiek was gebleven, zich voor goed in de Zuidelijke Nederlanden; eerst in Brussel, aan Parma's hof, na diens dood te Antwerpen. Zijn album amicorum bevat de namen van de geleerdste geesten van zijn tijd en zijn eigen geschriften bewijzen, dat hij zich met hen op één terrein bewoog.

Vaenius behoorde tot dat ras van geleerde, archeologie bedrijvende schilders, dat men in de 16de eeuw gelijkelijk in Noord- en Zuid-Nederland aantreft, maar dat naarmate de tijd voortschrijdt in het Noorden uitsterft, terwijl in het Zuiden Vaenius' leerling Rubens de belangrijkste vertegenwoordiger ervan is geworden.

¹⁾ Dat evenwel naast deze voorstellingen die van de Batavieren als primitief volk niet verdwenen, moge blijken uit de hier afgebeelde illustratie uit Cluverius' *De Germania Antiqua* van 1616 (afb. 4), op haar beurt een artistieke voortzetting van de prenten uit zestiende eeuwsche wetenschappelijke geschriften (afb. 3).

²⁾ De etsen werden uitgevoerd door Antonio Tempesta, een Italiaansch artist van middelmatigen aanleg, maar van een fabelachtige productiviteit. Van zijn kunst, zijn connecties met en zijn invloed op het Noorden zal verderop nog sprake zijn.